

რამაზ ჩიჩუა

ადამიანები რატომ აგრძელებენ ომს?

2024

სსიპ-დავით აღმაშენებლის სახელობის საქართველოს
ეროვნული თვდაცვის აკადემია

რამაზ ჩიჩუა

ადამიანები რატომ აგრძელებენ ომს?
რიდერი

თბილისი
2024

UDC(უკ) 355.133.4

ჩ-718

დღევანდელი ვითარება აჩენს ბევრ კითხვას, რომელიც გვაწუხებს: რატომ იბრძვიან ადამიანები, როგორც ადრე? რატომ იღებს კაცობრიობა თავისი ისტორიის დასაწყისი-დანვე დაჟინებით ერთი შეხედვით აბსურდულ და უსარგებლო საქმეს, რომელიც ართმევს ყველაზე ძვირფას სიკეთეს - სიცოცხლეს? რას ამბობს ამ ატრაქციონის - ირაციონალური და, ერთი შეხედვით, დაუძლეველი - შესწავლა? ავტორი შეგვახსენებს, რომ კაცობრიობის ისტორიაში ომის დაწყების მიზეზები ყოველთვის ერთი და იგივეა, მაგრამ მათ უკან იმალება სერიოზული, გადაუჭრელი უთანხმოების გროვა. და თუ ამ პრობლემებისადმი სწორი მიდგომა არ იქნა ნაპოვნი, ისინი, თავის მხრივ, გამოიწვევს ახალ, კიდევ უფრო დამანგრეველ კონფლიქტებს.

რედაქტორი: ქეთევან კვესელავა

ISBN 978-9941-8-6418-6

შინაარსი

შესავალი	4
ზოგიერთი შესაძლო ახსნა. სიხარბე	5
იდეოლოგია.....	9
შიში	13
პაცივის გრძნობა	15
შეიძლება თუ არა ომის წინააღმდეგობის გაწევა?	17
გამოყენებული ლიტერატურა.....	23

შესავალი

ჩვენი დროის მრავალრიცხოვანი ომი გვიჩვენებს კაცობრიობის ერთ-ერთ მრავალ პარადოქსულ ასპექტს, ერთადერთ ცოცხალ არსებას, რომელსაც შეუძლია ჩაერთოს ამ სრულიად ირაციონალურ საქმიანობაში. მართლაც, ომის არსი დამლუპველია: მონაწილე მხარეები საფრთხეს უქმნიან ყველაზე ძვირფას სიკეთეს - საკუთარ სიცოცხლეს; ომი იწვევს სიღარიბის პროვოცირებას, ანადგურებს ხალხებს, მოაქვს დაავადებები, ჭრილობები და დაზიანებები, რომლებიც მრავალი წლის განმავლობაში რჩება საომარი მოქმედებების დასრულების შემდეგაც კი. და მაინც, ომი ცნობილია ადამიანის სიცოცხლის გარიჟრაჟიდან და არ არსებობს პერიოდი, როდესაც მისი სრული არარსებობა შეინიშნება. სიმპტომატურია, რომ თავად ისტორია, როგორც წმინდა, ისე საერო, ძმათამკვლევლობით დაიწყო.

ომისგან თავის დაღწევა ადვილი არ არის და ამ ფაქტს ადასტურებს მისი მუდმივი ყოფნა თუნდაც ყოველდღიურ მშვიდობიან ცხოვრებაში: ქუჩებისა და მოედნების, რკინიგზისა და მეტროს სადგურების, ძეგლების, მონოგრაფიების, ფილმების, ხელოვნების ნიმუშების, კომიქსების, ვიდეო თამაშების სახელები. ბრძოლებისთვის, გამიერებისთვის, მეთაურებისთვის. თანამედროვე სტრუქტურა, ისევე როგორც უმეტეს სახელმწიფოების ისტორია, ომებთან არის დაკავშირებული. ომი თან ახლავს კომპლექსურ ორგანიზაციას, რომელიც საბოლოოდ გავლენას ახდენს ცხოვრების ყველა სფეროზე: "ადამიანის ყველა საქმიანობიდან, ომი, ალბათ, საუკეთესოა დაგეგმილი და, თავის მხრივ, საზოგადოების უფრო დიდი ორგანიზების სტიმულირება მთავრობების

ძალაუფლების გაძლიერებით, ომი აღმოჩნდა პროგრესისა და ცვლილებების ჩემპიონი. ჩვენ გავაუმჯობესეთ მკვლევლობის უნარი და ამავდროულად გავხდით ნაკლებად შემწყნარებლები მეზობლის მიმართ ძალადობის მიმართ.

ომი საშინელი და მიმზიდველია. ადამიანი ომის მოთმინებით შესწავლისას, გადალახავს ცდუნებას სხვაგან ეძებოს, იძულებულია ჩახედოს საკუთარ თავში, მის საფუძველში არსებულ საიდუმლოში, რომელიც არღვევს ფუნდამენტურად რაციონალურ განზომილებას.

ზოგიერთი შესაძლო ახსნა. სიხარბე

სიხარბე ვიღაცამ თქვა, რომ თუ გინდა, ყოველთვის შეგიძლიათ იპოვოთ მოტივი, რომელიც მტრობას იწვევს. პრობლემა არის იმის გაგება, თუ რატომ არის საჭირო მტრობა. ამ თემაზე რამდენიმე ნაშრომის მითითებით, ჩვენ შეგვიძლია განვსაზღვროთ განმეორებადი მიზეზები. უპირველეს ყოვლისა, ბინომიალური სიხარბე-აგრესია.

სიხარბე და მისი განმეორება აგრესიის სახით არის ფილოსოფოს თომას ჰობსის მიერ „განდიდებული“ ადამიანური თვისება, რომლის ცხოვრების კონცეფცია შეიძლება შეჯამდეს ლოზუნგით "ადამიანი ადამიანისათვის მგელია" (homo homini lupus). ჰობსი თავის მთავარ ნაშრომში, სახელწოდებით ლევიათანი * - პრიმიტიული ბიბლიური ურჩხულის პატივსაცემად, ქაოსისა და განადგურების სიმბოლო - 1651 წელს გამოქვეყნებული, ამტკიცებს, რომ ადამიანის "ბუნებრივ" მდგომარეობას, თავიდანვე, ომი ახასიათებს. ყველა ყველას წინააღმდეგ გადარჩენისთვის, რამაც შეიძლება გამოიწვიოს სრული განადგურება. ინგლისელი ფილოსოფოსის აზრით, ადამიანებს შეუძლიათ მიაღწიონ შეთანხმებას და შეინარჩუნონ იგი მხოლოდ ძლიერი, აბსოლუტური ძალაუფლების უფლის ქვეშ, პერსონიფიცირებული, მისი აზრით, სახელმწიფოს (ლევიათანის) მიერ, რომელსაც შეუძლია გამოასწოროს ინდივიდების დესტრუქციული დარღვევები.

ფროიდმა მიიღო ჰობსის კონცეფცია ფსიქოანალიზის გასაღებში. მისი ინტერესი ამ თემით გამოწვეულია პირველი მსოფლიო ომით გამოწვეული გაოცებით, არა მხოლოდ მისი მოულოდნელობის გამო, არამედ, უპირველეს ყოვლისა, წმინდა ევროპული ფესვების გამო, რადგან ევროპის კონტინენტი ითვლებოდა ყველაზე ცივილიზებულად და განმანათლებლად, დაჯილდოვებული მთელი კაცობრიობის

*ლევიათანი, ან საეკლესიო და სამოქალაქო სახელმწიფოს მატერია, ფორმა და ძალაუფლება — წიგნი, დაწერილი თომას ჰობსის (1588-1679) მიერ, რომელიც გამოიცა 1651 წელს (განახლებული ლათინური გამოცემა 1668).

დირიჟორის მისია მომავალში. მოვლენებმა უარყო მეცნიერებისა და ტექნოლოგიების მიერ შესაძლებელი შეუპოვარი პროგრესის თეზისი; უფრო მეტიც, სწორედ ამ უკანასკნელმა, ახალი მომაკვდინებელი იარაღის შექმნით, შეუწყო ხელი შიშის ფართოდ გავრცელებას.

ფროიდის ჰიპოთეზა მდგომარეობს იმაში, რომ ომი გამოხატავს ნებისმიერ ადამიანს თანდაყოლილ დესტრუქციულ იმპულსებს, რომელთა გამოსწორება არც კულტურას და არც ცივილიზაციას არ ძალუძს. ის მათ „სიკვდილის ინსტინქტებს“ უწოდებს. იგი შემოაქვს ამ ტერმინს ქცევის ზოგიერთი ირაციონალური ტიპის ასახსნელად - როგორცაა ომი, მაზოხიზმი და ავადმყოფური მიზიდულობა - როდესაც ადამიანი მიზანმიმართულად აყენებს ზიანს საკუთარ თავს, განიცდის აუხსნელ ინტერესს ასეთი ქმედებების გამეორების, ანუ დესტრუქციული ავადობის აღწერისთვის, მაგრამ ამავე დროს. მჭიდროდ არის გადაჯაჭვული სიცოცხლესთან: „სიამოვნების პრინციპი, როგორც ჩანს, ემსახურება სიკვდილის ინსტინქტებს. სიამოვნების პრინციპი არის ერთ-ერთი უძლიერესი მოტივი, რომელიც გვაიძულებს დავიჯეროთ სიკვდილის ძრავის არსებობის.

ეს ძალიან მრავალმხრივი თემა ფართოდ განიხილეს შემდგომმა ავტორებმა (იუნგი, დელოზი, გუატარი, მარკუზი, ბატაი, ფრომი) და ყველა თანხმდება, რომ ადამიანის დესტრუქციულობას არ გააჩნია იმპულსური ბუნება. კერძოდ, ერის ფრომმა მნიშვნელოვანი შრომა მიუძღვნა ამ პრობლემას. იგი გადახედავს დესტრუქციულობას აგრესიის უფრო ფართო თემაში, რომელსაც შეიძლება ჰქონდეს

კეთილთვისებიანი გამონათქვამები: მაგალითად, დაბრკოლებებისა და სირთულეების გადალახვა სიკეთის მისაღწევად (ძველები ამას "რისხვას" უწოდებდნენ). თუმცა არის დესტრუქციული აგრესიაც, რომელიც მაშინ იჩენს თავს, როცა ადამიანი ვერ ხვდება თავისი პოზიციის მნიშვნელობას. ფრომისთვის ამ ტიპის აგრესიულობა კულტურული ხასიათისაა და სწორედ ეს განასხვავებს ადამიანს სხვა ცხოველთა სახეობებისგან.

აგრესიის გაუმადლარი ფორმები, როგორცაა საქონლისა და რესურსების ყიდვა, ბევრ ომს უდევს საფუძვლად. და ის ასევე ემსახურება მრავალი ეგრეთ წოდებული "მშვიდობიანი" სახელმწიფოს ეკონომიკის ძრავას, რომელიც იღებს უზარმაზარ მოგებას სხვა ადამიანების ომებიდან. სხვადასხვა ევროპული ბანკი იარაღში ინვესტიციას სანდო შემოსავლად მიიჩნევს. ასე რომ, იტალია, ფაქტობრივად, შედის მსოფლიოს ათეულში იარაღის ექსპორტის მხრივ, პირველ რიგში, ყველაზე მებრძოლი სახელმწიფოების მიმართ, რომლებიც ყრუ არიან ადამიანის უფლებების თემაზე.

იდეოლოგია

მაგრამ ჰობსის აზრის საპირისპიროდ, არის ომები, რომლებიც იბრძვიან არა გადარჩენისთვის, არამედ იდეებისთვის, რელიგიის, რასის, ერის, კოლექტიური იდენტობის, უტოპიის, სრულყოფილი საზოგადოების სახელით, როცა საპირისპირო აზრს გამოხატავს. განიხილება როგორც ბოროტება, რომელიც უნდა აღმოიფხვრას: „იდეოლოგიური ომები, კერძოდ, რელიგიური თუ პოლიტიკური, ხშირად ყველაზე სასტიკი, რადგან მხარეები ამართლებენ იმას, რასაც აკეთებს ზეციური სამეფო და სამოთხე დედამიწაზე. ვინც მცდარ იდეოლოგიას ან რწმენას ამტკიცებს, იმსახურებს სიკვდილს, უნდა მოიშოროს დედამიწის პირისაგან, როგორც დაავადება, ან, უფრო მარტივად, მსხვერპლად გაიღოს ოცნება, რომლითაც ისარგებლებს მთელი კაცობრიობა.

ომის კულტურული ასპექტი ასევე ჩანს ახალგაზრდობის აღზრდაში, რომელიც საუკუნეების მანძილზე ხაზს უსვამდა ადამიანის „სპარტანულ“ ხედვას, რომელიც თავს იჩენს ბრძოლაში: შემთხვევითი არ არის, რომ

კლასიკური მითოლოგიის გმირები საბრძოლო თვისებებით არიან დაჯილდოვებულნი. ნებისმიერ დროს ლიტერატურა ადიდებდა ომს; ზოგიერთი მიიჩნევდა, რომ აუცილებელია პროგრესისთვის, როგორც, მაგალითად, ფილიპო ტომაზო მარინეტის მანიფესტში „ომი ერთადერთი ჰიგიენაა მსოფლიოსთვის“ ან ალფრედ როზენბერგის „მე-20 საუკუნის მითში“.

ერთი შეხედვით მშვიდობიან პერიოდებშიც კი, როგორცაა ევროპული ბელ ეპოკი, გაჟღენთილი იყო ნაციონალიზმითა და მილიტარიზმით: „მთელ ევროპაში სამხედრო ბანდები უკრავდნენ პარკებში, გემების აღლუმები იმართებოდა ზაფხულის დღეებში, ცხენის მცველები ცახცახებდნენ, რომლებიც თავიანთ ფორმაში მსახურობდნენ. არა მხოლოდ როგორც ხალხის სანახაობა, არამედ ქუჩებში ომის ეფექტური პროპაგანდაც. მაღალი და საშუალო ფენის ახალგაზრდები, განსაკუთრებით დიდ ბრიტანეთში, ოცნებობდნენ დიდებულ ბრძოლებზე, როგორც ჰომეროსში, ლივიუსსა და იულიუს კეისარშია წაკითხული. გერმანიაში ყველაზე პოპულარული თემა იყო დიდი ეროვნული ტრიუმფები. 1914 წელს ევროპის ახალგაზრდობა ომში წავიდა იმ იმედით, რომ გაათანაბრა თავისი გმირები.

ამ კულტურულ ატმოსფეროში მიზანმიმართულმა ინციდენტმა გამოიწვია უპრეცედენტო ხოცვა-ჟლეტა საჯარო განხილვის გარეშე მიზეზების გასაგებად. პირიქით, შემოქმედთა და ინტელექტუალების უმეტესობა დიდ ომს ადიდებდა მუსიკაში (ედვარდ ელგარი), პოეზიაში (თომას ჰარდი), რომანებში (ერნსტ იუნგერი), წერილებში და საზეიმო გამოსვლებში სამშობლოს ღირებულებისა და უმაღლეს მსხვერპლზე, რომელიც ასობით იყო გაგზავნილი იმ

ეპოქის პერიოდულ გამოცემებში. კინემატოგრაფებმა ომი წარმოადგინეს, როგორც ერთგვარი სახალისო გასეირნება: „გერმანულმა ფილმებმა აჩვენეს, თუ როგორ ფრონტზე ჯარისკაცები მშვიდად კითხულობენ ფოსტას ან ჭამენ, სხვებს მცირე დაზიანებებით მკურნალობენ საავადმყოფოებში, ან გერმანული რაზმები აღადგენენ მტრის მიერ განადგურებულ ტაძრებს“.

ზუსტად იგივე მიდგომა სუფევდა მეცნიერთა სამყაროში: უარყვეს მტრის ქვეყნიდან მიღებული ნაწერები და აღმოჩენები. ოქსფორდში აინშტაინის მიერ 1916 წელს გამოქვეყნებულ ფარდობითობის ზოგად თეორიას მტრულად შეხვდნენ, ვინაიდან ავტორი, მიუხედავად პაციფიზმის შესახებ განცხადებებისა, ინგლისის მტრად ითვლებოდა.

რამდენიმე, ვინც აღწერს ომის საშინელებებს (ერის მარია რემარკი), იგნორირებული ან ცენზურა იყო. რომის პაპ ბენედიქტ XV-ის დაჟინებულმა მოწოდებებმაც კი შეწყვიტოს „უაზრო ხოცვა“, პასუხი არ ჰპოვა.

ომის ეიფორია იდეოლოგიის, რასის ან ნაციონალიზმის სახელით იპყრობს მსოფლიოს ფანტაზიას დღემდე, რაც დიდად უწყობს ხელს მის გაგრძელებას. გავიხსენოთ გადამწყვეტი როლი, რომელიც დემაგოგიამ და პოლიტიკამ ითამაშა ბოლოდროინდელ კონფლიქტებში, ძირითადად ეთნიკურ და შიდა კონფლიქტებში, მაგალითად, რუანდასა და ყოფილ იუგოსლავიაში: ისინი წამლავს მეგობრობას და ოჯახურ კავშირებს და პროვოცირებს შურისძიების და ანგარიშსწორების გრძელ ჯაჭვს.

კულტურული სტერეოტიპები ომის დაწყების გადაწყვეტილების ერთ-ერთი ყველაზე ძლიერი ფაქტორია, რადგან

ისინი ეყრდნობიან წინადადებას და ემოციებს, რომლებიც განუყოფლად არის დაკავშირებული არაცნობიერთან. საგულისხმოა, რომ კრიტიკულ აზროვნებასთან დაპირისპირებისას ისინი სრულიად გაუმართლებელია.

მაიკლ იგნატიევი, ჰარვარდის უნივერსიტეტის ადამიანის უფლებათა პოლიტიკის კარის ცენტრის დირექტორი, აღწერს გასაოცარ გამოცდილებას იმის შესახებ, თუ როგორ გადაიქცა ყოფილი იუგოსლავიის სოფელი, სადაც სერბები და ხორვატები აშკარა პრობლემების გარეშე თანაარსებობდნენ, მოულოდნელად სასიკვდილო სიძულვილის თეატრად გადაიქცა: „ყველა იცნობენ ერთმანეთს მეგობართან ერთად: ერთად წავიდნენ სკოლაში; ომამდე ზოგი მათგანი იმავე ავტოფარეხში მუშაობდა; პაემნებზე დაპატიჟა იგივე გოგოები. ახლა ყოველ საღამოს ურეკავენ რადიოში და უცვლიან შეურაცხყოფას, სახელით. ისინი ცდილობენ ერთმანეთის მოკვლას“. და კითხვაზე, თუ რატომ გადაწყვიტეს ერთმანეთის მოკვლა, სერბი ჯარისკაცი თავიდან აბსოლუტურად ბანალურ ახსნას იძლევა: „რადგან ისინი განსხვავებულები არიან, სხვებიც კი ეწვეიან სიგარეტს“. იგნატიევი დაბნეული იყო ასეთი პასუხით, ისევე როგორც თავად ჯარისკაცი, რომელიც წუწუნით გავიდა. მერე დაბრუნდა და ცდილობდა სხვანაირად ჩამოეყალიბებინა: „ხორვატები ფიქრობენ, რომ ჩვენზე უკეთესები არიან. ჰგონიათ, რომ დახვეწილი ევროპელები არიან და მსგავსნი. იცი რას გეტყვი? ჩვენ ყველანი ბალკანეთის ნაგავი ვართ“.

გასაოცარია განსხვავება სხვა ადამიანის დესტრუქციულ ნებასა და ჩვენს ნებას შორის და შესაძლო ახსნა-განმარტების გაურკვევლობა. ჯგუფური იდენტობების

ხელახლა აღმოჩენის აუცილებლობა საერთო ბაზის დაშლის შემდეგ (მაგალითად, ტიტოს დიქტატურა) საკამათო ფორმით იქნა სადავო, განსაკუთრებით.

შიში

ომის გამოცხადების კიდევ ერთი საერთო მოტივი არის თავდაცვა, პრევენციული ქმედება ერთი შეხედვით გარდაუვალი საფრთხის აღმოსაფხვრელად.

თავდასხმის შიში აყალიბებს იმას, რასაც „თვითშესრულების წინასწარმეტყველება“ ჰქვია. ფსიქოლოგიური თვალსაზრისით ცნობილია, რომ მის განხორციელებას პარადოქსულად უწყობს ხელს რაიმე მოვლენის შიში. წინასწარმეტყველებას, როგორც ნაცისტური გერმანიის შემთხვევაში, შეიძლება ჰქონდეს მსოფლიო მტრული შეთქმულების მონახაზი (რომელიც ებრაელების განადგურებამდე მიგვიყვანს) და აძლიერებს მზადყოფნას მკაცრი პასუხის გაცემის რწმენით, რომ ეს არის ჩვენი თავის

დასაცავად ერთადერთი გზა. გადავარჩინოთ ჩვენი საყვარელი ადამიანები.

მტრული ატმოსფერო აძლიერებს დამაბულობას და ეჭვს, პოტენციურად ფეთქებადი ნარევი: ოდნავი გაუგებრობა საკმარისია სიტუაციის უარესობისკენ შესაცვლელად. ასე რომ, სხვისი კონფლიქტების თავიდან ასაცილებლად, ადამიანები იწყებენ საკუთარ ომს.

მეორე მსოფლიო ომის შემდეგ, კაცობრიობა რამდენჯერმე მიუახლოვდა ბირთვულ კატასტროფას, უბრალოდ სისულელეების გამო, რომელიც საფრთხედ აღიქმება პარანოიით დამახინჯებული გონებით: „დათვი, რომელიც ცდილობდა ამერიკული რაკეტების ღობეზე ასვლას, შეცვალა მტრულად განწყობილი უცხო ადამიანი, ფრინველთა ფარები, რომლებიც გამოჩნდნენ კანადურ და ამერიკულ საავიაციო და სარაკეტო რადარებზე; მზე, რომელიც ღრუბლებში იყურება, საბჭოთა ინჟინრებს უნერგავს გარდაუვალი საჰაერო თავდასხმის შიშს და ასე თითქმის დაიწყო მესამე მსოფლიო ომი.

ამ სხვადასხვა ასპექტებს შორის დესტრუქციული კავშირი ძალიან კარგად ჩანს რეჟისორ მაიკლ მურის მიერ გადაღებულ დოკუმენტურ ფილმში „Fahrenheit“ (2004),. ფილმის გაცნობისას მან ყურადღება გაამახვილა საერთაშორისო დონეზე შიშის სოციალურ და კულტურულ შედეგებზე, რის გამოც შეერთებულმა შტატებმა რეგულარულად წამოიწყო ომები მთელს მსოფლიოში: „ბოულინგი კოლუმბინისთვის უყურებს შიშის პირად გამოვლინებებს, გვიჩვენებს, თუ როგორ შეიძლება ხალხი შეცდომაში შეიყვანონ. სატელევიზიო სურათებით და იარაღით

დაშინებული. ამ ფილმში, პირიქით, გადავწყვიტე მესაუბრა კოლექტიურ შიშზე, მასობრივ ისტერიაზე, რომელიც ხელისუფლებამ იცის, როგორ გამოიწვიოს საზოგადოების აზრი მნიშვნელოვანი საკითხებისგან გადასატანად. როგორც ჯორჯ ორუელი წერდა 1984 წლის რომანში, ლიდერმა უნდა შეინარჩუნოს ხალხი მუდმივი შიშის მდგომარეობაში, აიძულოს მათ ირწმუნონ, რომ ნებისმიერ მომენტში შეიძლება მათზე თავდასხმა, ამიტომ, გადარჩენისთვის, ადამიანი უარს იტყვის თავისუფლებაზე. ამერიკელები ამას ბოლო ორწელიწადნახევარია აკეთებენ.

პატივის გრძნობა

ზოგიერთი ომის მთავარი მოტივაცია იყო დიდების მოპოვების სურვილი და ამით საკუთარი გმირობის ხსოვნის უზრუნველყოფა. ასე იყო ლუი XIV, ნაპოლეონი, ფრედერიკ II. შეურაცხყოფის ფიქრი ბადებს შურისძიების აუცილებლობას, რაც კვებავს ახალი ომების დაწყების სურვილს: „1871 წელს ფრანგების მიერ განსაცვიფრებელი მარცხის

შემდეგ ჩრდილოეთ გერმანიის კონფედერაციიდან, საფრანგეთი, ელზასის დაკარგვის ნიშნად. ლოთარინგია, პარიზში ყველა ქანდაკება შავი ფარებით დაფარა. როდესაც ომი დაიწყო 1914 წელს, გლოვა დაივიწყა გახარებულმა ბრბომ. გერმანიამ, თავის მხრივ, შეიმუშავა შურისძიების გეგმები 1918 წელს დამარცხების შემდეგ. მართლაც, ვერსალის სამშვიდობო ხელშეკრულებით გამოწვეულმა დამაბულობამ და რისხვამ, მძიმე ეკონომიკურ კრიზისთან ერთად, გააძლიერა გერმანიაში შურისძიების სურვილი, რამაც გამოიწვია ახალი, კიდევ უფრო დამანგრეველი კონფლიქტი.

ღირსება ხშირად აიგივებულია პირადი ღირებულების განცდასთან. იარაღი კი, როგორც ჩანს, ხელს უწყობს საკუთარი თავის მტკიცებას ან პატივისცემას: ეს არის მამაკაცურობისა და სიამაყის სიმბოლო, რომელიც დადასტურებულია ზოგადი მოსაზრებით. მაგრამ ფასი ამაზრზენია.

გარი იანგი ამერიკის სიკვდილის სხვა დღეს. 24 საათი, 10 ტყვია, 10 თინეიჯერი, არამხატვრული წიგნი ბავშვებისა და მოზარდების შესახებ, რომლებიც ყოველდღიურად იღუპებიან შეერთებულ შტატებში და აინტერესებთ, რატომ არ ჰყავს ამ ქვეყანას მსოფლიოში თანაბარი ძალადობისა და სიკვდილის თვალსაზრისით, აღნიშნავს, რომ მისი იდენტობა ყალიბდება ღრმა მიჯაჭვულობა იარაღთან. ის ციტირებს კრის კაილს (ყველაზე ცნობილი ამერიკელი სნაიპერი ერაყში), რომელიც "American Gun"-ში ამცირებს შეერთებული შტატების ისტორიას ათ სახის ცეცხლსასროლ იარაღამდე, სულ უფრო დახვეწილი, ზუსტი და მომაკვდინებელი: "როცა იღებ პისტოლეტს, თოფს ან კარაბინს. თქვენ ხელში

გიჭირავთ ამერიკის ისტორიის ნაწილი. შეიარაღე იარაღი და ჩაისუნთქე მარილისა და დენტის სურნელი. დაიჭირე იარაღი მხარზე და შეხედე ჰორიზონტს. რასაც თქვენ ხედავთ არა სამიზნე, არამედ შესაძლებლობების მთელი კონტინენტი“.

ამ პასაჟში ცეცხლსასროლი იარაღი აღწერილია, როგორც სენსუალური, მოსიყვარულე, დამცავი ობიექტი, რომელიც იძლევა თავდაჯერებულობას და სიამოვნებას. ამიტომაც იზიდავს ბავშვებს, რომლებიც ამას ხედავენ, როგორც ზრდასრულების, პატივისცემის, მოწიწების გამოწვევის გზას. და მოკლან.

შეიძლება თუ არა ომის წინააღმდეგობის გაწევა?

"ბევრად ადვილია ბრძოლა, ვიდრე მშვიდობის დამყარება", - აჯამებს საფრანგეთის მინისტრის ჟორჟ კლემენსოს ეს ფრაზა პრობლემის პარადოქსულ სირთულეს. ომი, ვინც მას იწყებს, როგორც ჩანს, მხოლოდ მარტივი გამოსავალია, რომელსაც შეუძლია დაბრკოლებების მოხსნა და უშუალო სარგებლის წყარო: მაგრამ დროთა განმავლობაში ის სულ უფრო და უფრო ნაკლებად პროგნოზირებადი ხდება, იწვევს უზარმაზარ ხარჯებს, უპირველეს ყოვლისა, ადამიანის სიცოცხლის თვალსაზრისით. და არა მარტო. და მაინც, ადამიანები იშვიათად ფიქრობენ სამომავლო სცენარებსა და პრობლემებზე, რომელთა წინაშეც საომარი მოქმედებები შეწყდება. გენერალურმა ენტონი ზინიმ, აშშ-ის ცენტრალური სარდლობის უმაღლესმა მეთაურმა ერაყში ოპერაციების საკითხებში, თქვა: „ჩვენი ყველაზე დიდი ნაკლი ის არის, რომ ჩვენ არასდროს ვხარჯავთ დროს კულტურის გასაგებად. გამოაცა იმ ფაქტმა, რომ ჩვენ გვექონდა გეგმა სადამ ჰუსეინის

არმიის დამარცხება, მაგრამ არ იყო გეგმა ერასის აღდგენის შესახებ“.

მიუხედავად ყველაფრისა, ჩვენ ვაგრძელებთ ომების მარტივად გაჩაღებას. მშვიდობის შენარჩუნება გაცილებით რთულია, ძნელია მისი შეთავაზება, სწორედ იმიტომ, რომ მშვიდობა ახასიათებს მეტ პატივისცემას სიმართლის მიმართ და საკუთარი თავის შესახებ, რადგან კონფლიქტი, პირველ რიგში, ჩვენში ვითარდება. ომის შუაგულში არსებული პრობლემები ბევრია და ძნელად მოსაგვარებელი. ამ გვერდებზე ჩამოთვლილია რამდენიმე მათგანი: მიუხედავად ამისა, თუ მათ გადამწყვეტად არ მივუდგებით, ისინი ახალ, კიდევ უფრო მწვავე კონფლიქტებს გამოიწვევს.

იგიქრეთ ეკონომიკურ უთანასწორობაზე: 2021 წლის მსოფლიო უთანასწორობის ანგარიშის მიხედვით, მსოფლიო სიმდიდრის 38% კონცენტრირებულია მოსახლეობის 1%-ის ხელში; 50%-ით ნაკლები სიმდიდრის გაკონტროლება მოსახლეობის მხოლოდ 2%-ს შეუძლია. პანდემიის დაწყებიდან უფსკრული კიდევ უფრო ღრმა გახდა. მომავალში კიდევ უფრო დრამატული სცენარი გველოდება რესურსების ამოწურვის გამო, მაგალითად, სასმელი წყალი („ლურჯი ოქრო“) და სოფლის მეურნეობის პროდუქტები დაბინძურების, კლიმატის ცვლილებისა და უზარმაზარი ტერიტორიების უდაბნოებად გადაქცევის გამო. ეს ყველაფერი გაზრდის მიგრაციულ ნაკადებს სხვა ქვეყნებში მიუწვდომელი, მაგრამ სასიცოცხლო სარგებლის საძიებლად. ამას უნდა დაემატოს ეკონომიკური კრიზისები, დიქტატორული რეჟიმები, სათანადო დონეზე სამედიცინო დახმარების ნაკლებობა და ღირსეული მუშაობა.

რა თქმა უნდა, სიმდიდრესა და სიღარიბეს შორის მზარდი უფსკრულის განკურნება, რომელიც შეიცავს კონფლიქტის შეუზღუდავ კონცენტრაციას, ადვილი საქმე არ არის. თამაშში ძალიან ბევრი ინტერესია ჩართული. ლოგიკურია ვიფიქროთ, რომ საკუთარი კომფორტის ზონის შესაძლო გადახედვა თვითკმაყოფილად არ იქნება მიღებული მათ მიერ, ვინც მას აკონტროლებს. დასავლეთი, როგორც აღინიშნა, დღესაც მთელი ძალით მონაწილეობს სხვა ადამიანების ომებში, ზოგჯერ კი საკუთარ ომებში (როგორც ეს იყო ერაყის ნავთობის წყაროების შემთხვევაში).

ეს ტრაგიკული პარადოქსია, მაგრამ რესურსების სიმცირეს ეწინააღმდეგება უახლესი იარაღის ხელმისაწვდომობა: კიბერ-ჯარისკაცები, მკვლელი რობოტები, პორტატული თვითმფრინავები. ტერორიზმისა და ფუნდამენტალიზმის გავრცელებასთან ერთად, ომი ყველა ერს სახლშია და ვერავინ იტყვის თავისთვის, რომ ის ნამდვილად უსაფრთხოა.

თუმცა, ამ მრავალჯერადი და მზარდი საფრთხის ფონზე, აუცილებელია ნელა ვისაუბროთ ომის მიმზიდველობაზე, როგორც ადვილად მისაწვდომ გადაწყვეტაზე. კულტურა და ხელოვნება, რა თქმა უნდა, შეიძლება დაეხმაროს ომის არაადამიანურობის დემონსტრირებას და, რაც მთავარია, საზოგადოებრივი აზრის პოზიციის სტიმულირებას. ვიეტნამში დამღუპველი კონფლიქტი დასრულდა არა იმდენად სამხედრო ჩიხით, არამედ მზარდი სახალხო გამოხმაურებით, მედიაში ფრთხილად გაშუქების წყალობით, რომელიც აჩვენებდა

რეალურ მდგომარეობას კონფლიქტის დროს, რომელიც არავის ზოგავს (მაგალითად, ნაპალმისგან დამწვარი ტანსაცმლით გამოწყობილი გოგონას ან ცივისსხლიანი პატიმრის ცნობილი ფოტოები).

სამწუხაროდ, სულ ახლახან (ძირითადად დასავლეთში) ტენდენციამ სერიოზულად შეცვლა დაიწყო. ყურადღება მიაქცეით, რომ ბერძნული სიტყვა მშვიდობა, „eirene“ სიტყვასიტყვით ნიშნავს პაუზას ომებს შორის; ლათინური ტერმინი „pax“ მიუთითებს ომის მდგომარეობის დროებით შეწყვეტაზე. ორივე კონცეფცია ასახავს, რომ მშვიდობა არის განსაკუთრებული მოკლევადიანი მდგომარეობა, ხოლო ომი, პირიქით, ნორმალურია. ტერმინი, რომელიც მიუთითებს დესტრუქციულობის საპირისპირო ტენდენციაზე, გვხვდება მე-20 საუკუნეში, როდესაც განდიმ შემოიტანა ახალი ტერმინი, სატიავრაჰა - „არამალადობა“ (სიტყვასიტყვით, სიყვარულისგან წარმოშობილი ძალა), რომელიც მან გამოიყენა თავისი პოლიტიკის აღსაწერად ბრიტანელების წინააღმდეგობის გაწევის შესახებ. ოკუპაცია. და მან მიაღწია წარმატებას იქ, სადაც არმიები და იარაღი ჩავარდა. ის არ იყო პაციფისტი ამ სიტყვის სრული მნიშვნელობით - მან განაცხადა, რომ ჰიტლერს უნდა ებრძოლო - მაგრამ მან ძალა გამოიყენა განადგურების გარეშე.

კიდევ ერთი მნიშვნელოვანი ასპექტი, რომელიც გასათვალისწინებელია, არის სწორედ ფსიქონალიზის მიერ გამოვლენილი დესტრუქციულობისკენ ყველასთვის დამახასიათებელი ტენდენცია. მისი მოთვინიერება, უპირველეს ყოვლისა, განათლების, კერძოდ, სიბრძნის (ან წინდახედულების) დახმარებით შეიძლება, ცივილიზაციისა

და კეთილდღეობის ნამდვილი ძრავა. წინაპრები სიბრძნეს ყველა სათნოების მოძღვრად მიიჩნევდნენ. განდის კარგად ესმოდა, რომ თავისუფლების გზა მშვიდ გულში იზადება, რადგან მან დაამარცხა შიში, პირველ რიგში სიკვდილის შიში, ყველა შიშის ფესვი. თუ გავითვალისწინებთ, ამ ტიპის შიში სასწაულებრივად კარგავს თავის დამანგრეველ ღიმოს და გამოყოფს ახალ ენერგიებს: „არამალადობრივი წინააღმდეგობა არ არის მხოლოდ ეფექტური ტაქტიკა ბოროტებასთან ბრძოლაში. მისი ძალა მოდის მამაცი ადამიანების ღრმა შინაგანი სამყაროდან, რომლებიც გაბედავენ ძალადობის მიტოვებას და სხვა სამყაროს წარმოდგენას“.

მაგრამ, როგორც ჩანს, სიბრძნე დიდად არ არის დაფასებული განათლებისა და ფილოსოფიის სფეროებში; პირიქით, სკოლებში, პოლიტიკაში, წიგნებსა და ლოცვებში ჩვენ ადვილად აღგვძრავს სიძულვილისა და განადგურებისკენ.

ასეთი კულტურული სიღარიბე საფუძვლად უდევს მთავრობებისა და საერთაშორისო ორგანიზაციების სუსტ ფუნქციონირებას, რომლებიც უფრო ყურადღებიანნი არიან კერძო ინტერესების მიმართ, ვიდრე მშვიდობიანი დასახლებების მიმართ, რაც საბოლოო ჯამში შეიძლება ყველა ადამიანს მოუტანოს სარგებელს დიდი ხნის განმავლობაში. ამ საკითხების შეუსრულებლობა ძირს უთხრის ნდობას დამშვიდების წინადადებებისა და მათი ეფექტურობის მიმართ.

მაშასადამე, მშვიდობის გზა, თუმცა სასურველი და დაფასებული, როგორც აშკარა სიკეთე, სინამდვილეში ძალიან

ჰგავს ცხოვრების გზას, რომელიც იესომ აღწერა შემდეგი სიტყვებით: „სრუტეა კარიბჭე და ვიწროა გზა, რომელსაც მივყავართ სიცოცხლემდე, და ცოტაა ის, ვინც პოულობს მას!“. თუ ჩვენ ნამდვილად გვსურს ამ გზაზე ასვლა, ეს მოითხოვს დიდ შრომას და მსხვერპლს ყველა დონეზე.

გამოყენებული ლიტერატურა

- MacMillan, M., *War. Come la Guerra ha plasmato gli uomini*, Milano, Rizzoli, 2021, 22. В книге автор показывает, как войны фактически сформировали мир таким, каким мы его знаем, не только в деструктивном варианте: помимо видного присутствия в культурной сфере, война «повлияла на экономику, науку, технологический прогресс и медицинские исследования. Она вдохновляла, в благом и дурном, поэтов, писателей, драматургов, музыкантов, художников и режиссеров. Без вооруженных конфликтов мы бы не узнали о пенициллине, эммансипации женщин, радаров и ракетах» (ivi; cfr. 44–54).
- Фрейд, З., *В духе времени о войне и смерти*. Собрание сочинений в 10 т. Т. 9 М: СТД 2007, с. 34–60.
- Idem, По ту сторону принципа удовольствия, Idem, *Opere*, Torino, Boringhieri, 1977, vol. IX, 248; 241; cfr. 207; 221 s. Тема хорошо известна и по Ницше: «Жестокость представляет собой величайшую радость древнейшего человечества. [...] Без жестокости нет праздника» (*К генеалогии морали*, Milano, Adelphi, 1984, 54 s.).
- Фромм Э., *Анатомия человеческой деструктивности* (fr. E. Fromm, *Anatomia della distruttività umana*), Milano, Mondadori, 1973, 12; H. Marcuse, *Eros e civiltà*, Torino, Einaudi, 1968, 226.
- Cfr G. Cucci, *La forza dalla debolezza. Aspetti psicologici della vita spirituale*, Roma, AdP, 2018, 87–95.
- Beiner R., (ed.), *Theorizing Nationalism*, Albany, State University of New York Press, 1999, 91 s; cfr A. Oliverio Ferraris, *La*

costruzione dell'identità, Torino, Boringhieri, 2022, 106–112.

Cfr R. Merton «La profezia che si autoadempie», in *Teoria e struttura sociale, 2: Studi sulla struttura sociale e culturale*, Bologna, il Mulino, 2000, 765–789; Id., «The Unanticipated Consequences of Purposive Social Action», in *American Sociological Review* 1 (1936) 894–904.

M. MacMilan, *War...*, cit., 63.

La Repubblica, 17 мая 2004.

M. MacMilan, *War...*, cit., 66.

G. Younge, *Un altro giorno di morte in America. 24 ore, 10 proiettili, 10 ragazzi*, Torino, Add, 2018, 70.

L. Evans «Straight Talk from General Anthony Zinni», UCLA, *Center for International Relations*, 14 мая 2004.

<https://wid.world/news-article/world-inequality-report-2022>

